

Aprobat în ședința Guvernului din _____2025

Decizia protocolară nr. _____/2025

AVIZ

la proiectul de lege privind modificarea unor acte normative (combaterea eficientă a fenomenului corupției electorale și aspectele conexe acestuia) (inițiativa legislativă nr. 381 din 17 decembrie 2024)

Guvernul a examinat proiectul de lege privind modificarea unor acte normative (combaterea eficientă a fenomenului corupției electorale și aspectele conexe acestuia), înaintat cu titlu de inițiativă legislativă (nr. 381 din 17 decembrie 2024) de către un grup de deputați în Parlament, și comunică următoarele.

Inițiativa legislativă este înaintată în conformitate cu art. 73 din Constituția Republicii Moldova și cu art. 47 din Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797/1996.

Sub aspectul intenției de reglementare, potrivit notei de fundamentare, elaborarea proiectului rezidă în necesitatea perfecționării cadrului normativ național referitor la combaterea actelor de corupție care se manifestă în contextul specific desfășurării unor scrutine electorale, activitatea coruptibilă din domeniul electoral având un șir de trăsături particulare, care o disting față de alte tipuri de corupție și o fac mai dificil de combătut.

În context, sunt relevante constatările Curții Constituționale reținute în Hotărârea nr. 25 din 28 noiembrie 2024 cu privire la confirmarea rezultatelor alegerilor și la validarea mandatului de Președinte al Republicii Moldova. Astfel, Curtea a statuat:

„100. În contextul pronunțării prezentei hotărâri, Curtea nu poate trece cu vederea concluziile observatorilor naționali și internaționali, precum și cazurile de corupere a alegătorilor prin metode inedite constatate de Centrul Național Anticorupție și de Inspectoratul General al Poliției.

101. Curtea reține că numărul cazurilor de corupere a alegătorilor raportat de autoritățile de investigație și cuantumul mijloacelor financiare sechestrate scot în evidență amploarea fără precedent a acestui fenomen, mai ales dintr-o perspectivă comparativă cu situația raportată la alegerile desfășurate în anii precedenți (alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie 2021³², alegerile prezidențiale din 1 noiembrie 2020³³, alegerile parlamentare noi din 15 martie 2020³⁴, alegerile parlamentare din 24 februarie 2019 sau cele prezidențiale din 30 octombrie 2016³⁵)”.

Totodată, Curtea Constituțională, prin Hotărârea menționată supra, a punctat asupra unor aspecte normative relevante, dar și a evidențiat necesitatea perfecționării cadrului legal pertinent:

„104. La prima vedere, cadrul normativ existent confirmă o minimă îndeplinire a obligației pozitive a statului de a adopta legi care combat coruperea electorală. Totuși, având în vedere numărul mare al cazurilor de corupere a alegătorilor, număr raportat de autoritățile de investigație în contextul primului tur și al celui de-al doilea tur al alegerilor prezidențiale din acest an, Curtea consideră că autoritățile trebuie să depună toate eforturile pentru a preveni asemenea cazuri la scrutinele viitoare. Curtea menționează că ar putea fi îmbunătățite mecanismele legale de combatere a corupției electorale, astfel încât să fie acestea efective, având în vedere și modalitățile inedite ale cazurilor înregistrate la acest scrutin. Curtea notează că autoritățile au obligația constituțională de a întreprinde măsurile necesare pentru a asigura exprimarea liberă a voinței poporului în cadrul alegerilor și dezvoltarea democratică a țării”.

Astfel, evenimentele din cadrul ultimelor scrutine electorale desfășurate în Republica Moldova, dar și constatările Curții Constituționale au evidențiat vulnerabilitatea autorităților publice de a reacționa prompt și de a face față acțiunilor de fraudare a alegerilor și de corupere a alegătorilor. Or, mecanismele și instrumentele existente de combatere a corupției electorale s-au dovedit a fi insuficiente pentru prevenirea și combaterea acestui fenomen. Prin urmare, intervenția statului în vederea eficientizării instrumentelor pe cauzele privind contravențiile și infracțiunile de corupție electorală, dar și a perfecționării reglementărilor unor proceduri legale împotriva unor acțiuni care pot avea conexiune directă sau indirectă cu mecanismele utilizate în cadrul fenomenului corupției electorale este iminentă.

La art. I (Legea nr. 59/2012 privind activitatea specială de investigații)

Prin prisma prevederilor articolului I, se propun unele modificări la Legea nr. 59/2012 privind activitatea specială de investigații (în continuare – *Legea nr. 59/2012*). Astfel, se instituie un temei suplimentar care, drept rezultat, va permite efectuarea măsurilor speciale de investigație în afara unui proces penal – atentarea la securitatea națională. Totodată, prin abrogarea art. 27 alin. (3) din Legea nr. 59/2012, se propune excluderea unor condiții în vederea efectuării măsurilor speciale de investigații prevăzute la art. 27 alin. (1) pct. 1) lit. a-e).

Realizarea acestor modificări va permite investigarea eficientă a tuturor cazurilor de corupție electorală, care, pornind de la specificul și complexitatea acestora, necesită utilizarea tuturor instrumentelor și mecanismelor juridice disponibile pentru protejarea democrației și a proceselor electorale.

Sub alt aspect, potrivit pct. 1, art. 19 alin. (1) pct. 1) lit. a) urmează a fi completat cu cuvintele „precum și securității naționale”. Cu referire la această modificare, punctăm următoarele.

În conformitate cu art. 2 din Legea nr. 59/2012, sarcinile activității speciale de investigații sunt: a) relevarea și prevenirea criminalității; b) căutarea persoanelor care sunt dispărute fără urmă, se sustrag de la urmărirea penală sau de la judecată, se ascund de organul de urmărire penală sau de instanța de judecată,

se eschivează de la executarea pedepsei sau au evadat din locurile de detenție; c) colectarea informațiilor privind posibilele fapte sau evenimente care ar putea periclita ordinea publică sau siguranța în locurile de detenție; d) asigurarea protecției martorilor și a altor participanți la procesul penal; e) asigurarea protecției subiecților activității speciale de investigații. Totodată, art. 19 din aceeași lege prevede temeiurile pentru dispunerea măsurilor speciale de investigații în scopul realizării sarcinilor prevăzute la art. 2.

Prin urmare, cuvintele „precum și securității naționale” comportă caracter prea larg și incert, fiind în contradicție cu scopul și sarcinile activității speciale de investigații.

Mai mult, potrivit art. 1 din Legea securității statului nr. 618/1995, „securitatea statului este parte integrantă a securității naționale. Prin securitatea statului se înțelege protecția suveranității, independenței și integrității teritoriale a țării, a regimului ei constituțional, a potențialului economic, tehnico-științific și defensiv, a drepturilor și libertăților legitime ale persoanei împotriva activității informative și subversive a serviciilor speciale și organizațiilor străine, împotriva atentatelor criminale ale unor grupuri sau indivizi aparte”.

În aceeași ordine de idei, în conformitate cu art. 1 alin. (1) din Legea nr. 136/2023 privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, competența de asigurare a securității Republicii Moldova este atribuită Serviciului de Informații și Securitate.

Subsidiar, în conformitate cu art. 1 alin. (1), (2) și (3) din Legea nr. 179/2023 privind activitatea contrainformativă și activitatea informativă externă, sunt stipulate următoarele:

„(1) Prezenta lege stabilește cadrul normativ al activității contrainformative și activității informative externe (în continuare – *activitate informativă/contrainformativă*), realizate de către Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova (în continuare – *Serviciu*) sau, după caz, de Ministerul Apărării, modalitatea și condițiile dispunerii și realizării măsurilor contrainformative și măsurilor informative externe, precum și ale efectuării controlului asupra legalității acestora, garanțiile minime de protecție a persoanelor supuse măsurilor contrainformative.

(2) Activitatea contrainformativă constă din ansamblul măsurilor, acțiunilor, operațiunilor și procedeele desfășurate de către Serviciu în scopul identificării, prevenirii și contracarării vulnerabilităților, factorilor de risc și amenințărilor, conform competenței stabilite în Legea nr. 136/2023 privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova.

(3) Activitatea informativă externă constă din ansamblul măsurilor, acțiunilor și operațiunilor desfășurate în scopul planificării, culegerii, verificării, evaluării, prelucrării analitice, stocării, păstrării și valorificării datelor și informațiilor despre posibilitățile reale sau potențiale, despre acțiunile, planurile sau intențiile statelor ori ale organizațiilor străine, ale unor entități anticonstituționale sau ale unor persoane, care constituie sau ar putea constitui

factori de risc sau amenințări la adresa securității Republicii Moldova, precum și în scopul obținerii informațiilor relevante pentru asigurarea securității naționale sau pentru crearea condițiilor favorabile asigurării și promovării intereselor strategice și realizării cu succes a politicii de securitate ale Republicii Moldova”.

Așadar, în contextul celor indicate supra, se consideră judicioasă revizuirea, pentru claritate, a pct. 1 din cadrul art. I al proiectului de lege, or, amendamentul vizat poate crea situații de incertitudine și suprapunere de competențe în activitatea organelor de drept, care, la rândul lor, aplică diferite metode de efectuare a investigațiilor, cum ar fi măsuri speciale de investigații și măsuri contrainformative, activități care au diferit mod de dispunere, de autorizare și de efectuare.

În altă ordine de idei, în scopul instituirii unei garanții suplimentare la etapa înaintării demersului în vederea autorizării măsurilor speciale de investigații prevăzute la art. 27 alin. (1) pct. 1) din Legea nr. 59/2012, se propune completarea art. I cu un nou punct cu următorul cuprins:

„La articolul 20:

la alineatul (3), cuvintele „la demersul motivat al procurorului” se substituie cu textul „la demersul motivat al procurorului-șef sau al adjunctului procurorului-șef”;

se completează cu alineatul (3¹) cu următorul cuprins:

„(3¹) La examinarea demersului în vederea autorizării măsurilor speciale de investigații prevăzute la art. 27 alin. (1) pct. 1), participă procurorul desemnat de către procurorul-șef sau de către adjunctul procurorului-șef”.

La art. II (Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002)

În vederea eficientizării combaterii fenomenului corupției electorale cu implicarea grupurilor criminale organizate sau a organizațiilor criminale, la art. 181¹ și 182 din Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002, se propune **agravarea răspunderii** pentru acțiunile săvârșite în interesul acestora. Necesitatea operării acestor amendamente, rezidă în constatarea amplificării imixtiunii din partea anumitor grupuri criminale în ultimele procese electorale din țară.

Totodată, modalitățile normative alternative de săvârșire a infracțiunii prevăzute la art. 181¹ urmează a fi completate cu acțiunea exprimată în „promisiunea” de bani, bunuri, servicii ori de alte foloase, în scopul determinării alegătorului sau susținătorului să își exercite sau să nu își exercite drepturile electorale în cadrul alegerilor, inclusiv al celor regionale.

În contextul propunerii de completare a art. 181¹ alin. (1) cu o nouă modalitate normativă de săvârșire a infracțiunii, exprimată în „promisiunea” de bani, bunuri, servicii ori de alte foloase, în scopul determinării alegătorului sau susținătorului să își exercite sau să nu exercite drepturile electorale în cadrul alegerilor, inclusiv al celor regionale, se consideră necesară operarea unor modificări și în

raport cu art. 47¹ alin. (1) din Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218/2008.

Prin urmare, se propune completarea art. VI din proiect cu un nou punct cu următorul cuprins:

„La articolul 47¹ alineatul (1), după textul „pentru sine sau pentru o altă persoană, ” se introduc cuvintele „ sau acceptarea promisiunii ori ofertei acestora”.

În susținerea modificării propuse, se menționează că, dacă promisiunea urmează a fi echivalată cu același grad de pericol social ca și „oferirea sau darea”, în sensul unei infracțiuni, atunci și acceptarea promisiunii ori ofertei ar prezenta un grad de pericol social echivalent „pretinderii, acceptării sau primirii”, în sensul unei contravenții. Totodată, incriminarea așa numitului „vot pe datorie”, trebuie să cuprindă atât fapta de promisiune a remunerației ilicite, cât și cea de acceptare a promisiunii unei remunerații ilicite.

Mai mult ca atât, raționamentele în cauză au fost deja reținute de către legiuitor și în raport cu alte fapte infracționale, drept exemplu relevant fiind componentele de infracțiuni prevăzute la art. 324 și 325 din Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002.

La pct. 1, potrivit proiectului de lege, se propune aplicarea unei amenzi în mărime de la **9 000** la **11 000** de unități convenționale în privința persoanei juridice care a săvârșit acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (1¹), în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale. Este de menționat că, prin norma propusă în proiect, amenda pentru persoana juridică este mai mică decât amenda prevăzută la art. 181¹ alin. (1¹) din Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002. Astfel, se impune revizuirea sancțiunii în privința persoanei juridice care a săvârșit acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (1¹) în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale, prin stabilirea unei pedepse cu amendă pentru persoana juridică.

Suplimentar, luând în considerare natura și gradul de pericol social al faptei infracționale prevăzute la alin. (1²), se propune stabilirea pedepsei închisorii **cumulativ** cu pedeapsa amenzii pentru săvârșirea infracțiunii indicate. Or, în cazul comiterii infracțiunii în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale, va beneficia, profita, trage foloase întregul grup criminal organizat sau întreaga organizație criminală. În acest context, se atrage atenția că criminalitatea organizată reprezintă o amenințare majoră pentru cetățeni, precum și pentru economia și securitatea statului. Propunerea urmează a fi luată în considerare și în raport cu pedeapsa stabilită la pct. 2 din proiect.

Într-o altă ordine de idei, se propune completarea art. 181¹ cu trei circumstanțe agravante suplimentare, și anume: „de două sau mai multe persoane”, „în privința a două sau mai multe persoane” și „săvârșită cu folosirea mijloacelor financiare din fonduri publice sau din fonduri externe”.

În acest context, componența cu circumstanța agravantă prevăzută în proiect („în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale”) urmează a fi inclusă în cadrul alin. (1³), iar variantele agravate propuse supra se

vor introduce în cadrul alin. (1²). Raționamentul unei asemenea modificări derivă din gradul de pericol social diferit al circumstanțelor agravante – „de două sau mai multe persoane”, „în privința a două sau mai multe persoane” și „săvârșită cu folosirea mijloacelor financiare din fonduri publice sau fonduri externe” în raport cu varianta agravată „în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale”.

Prin urmare, în lumina celor expuse supra, propunem următoarea formulă a amendamentului ce vizează completarea art. 181¹ cu alin. (1²) și (1³):

„se completează cu alineatele (1²) și (1³) cu următorul cuprins:

„(1²) Acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (1¹), săvârșite:

a) de două sau mai multe persoane;

b) asupra a două sau mai multe persoane;

c) cu folosirea mijloacelor financiare din fonduri publice sau din fonduri externe,

se pedepesc cu închisoare de la 4 la 7 ani, cu amendă în mărime de la 1 350 la 1 850 de unități convenționale, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 12 000 la 16 000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea ei.

(1³) Acțiunile prevăzute la alin. (1) și (1²) săvârșite în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale

se pedepesc cu închisoare de la 5 la 10 ani, cu amendă în mărime de la 1 850 la 2 350 de unități convenționale, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 16 000 la 20 000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea ei”.

Totodată, având în vedere argumentele sus-indicate, dar și pericolul social sporit al corupției electorale, inclusiv asupra securității statului, se impune ca și sancțiunile normelor de la art. 181¹ alin. (1) și (1¹) din Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002 să fie ajustate corespunzător. Concret, se impune, pe de o parte, majorarea limitelor sancțiunii sub forma amenzii și, după caz, a limitelor pedepsei cu închisoarea. În același timp, sugerăm ca pedeapsa sub forma amenzii să fie formulată în calitate de sancțiune complementară obligatorie.

La pct. 2, cu referire la sancțiunea stabilită pentru persoană juridică care a săvârșit acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (2) în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale, prevederea în cauză urmează a fi exclusă, or, având în vedere latura obiectivă a componentelor de infracțiune indicate la art. 182 alin. (1) și (2), faptele date pot fi imputate doar unei persoane fizice. Prin urmare, sancțiunea persoanei juridice în norma propusă nu va produce efect, devenind inaplicabilă.

Suplimentar, urmează a fi luate în considerare următoarele propuneri de îmbunătățire a prevederilor art. II:

Textul „nr. 985-XV din 18 aprilie 2002” se va substitui cu textul „nr. 985/2002”.

La pct. 1, în primul alineat, cuvintele „cu cuvântul” se vor substitui cu cuvintele „cu textul”, iar la al doilea alineat, cuvântul „articolul” se va exclude.

La art. III (Legea nr. 54/2003 privind contracararea activității extremiste)

În scopul eficientizării contracarării activității extremiste realizate de către asociațiile obștești sau religioase, precum și al asigurării celerității examinării cauzelor care au ca obiect comiterea unor asemenea acțiuni, se propun o serie de intervenții legislative la Legea nr. 54/2003 privind contracararea activității extremiste.

Așadar, în vederea reducerii perioadei de examinare a unei cereri de suspendare/lichidare a asociației obștești sau religioase, se propune preluarea modelului existent în raport cu suspendarea/încetarea activității organizațiilor necomerciale din Legea nr. 86/2020 cu privire la organizațiile necomerciale. Or, pornind de la considerentul că desfășurarea activității extremiste este o formă particulară periculoasă de atentare la interesele securității statului, siguranței publice, apărării ordinii sau prevenirii infracțiunilor, acest model poate fi preluat și în contextul Legii nr. 54/2003 privind contracararea activității extremiste.

Suplimentar, urmează a fi luate în considerare următoarele propuneri de îmbunătățire a prevederilor art. III:

În conformitate cu prevederile art. 6 alin. (3), suspendarea activității asociației obștești sau religioase poate fi dispusă doar dacă această măsură este necesară într-o societate democratică. Având în vedere analiza prevederii enunțate, se menționează asupra caracterului incert și general al acesteia. Astfel, deși suspendarea activității asociației obștești sau religioase este privită ca măsură provizorie în vederea soluționării fondului cauzei, motivele dispunerii unei asemenea măsuri trebuie să fie clare atât pentru instanța de judecată, cât și pentru asociația nemijlocit vizată în cerere. Or, aplicarea unei măsuri precum suspendarea activității asociației obștești sau religioase urmează a fi examinată de către instanța de judecată prin prisma triplului test de proporționalitate: 1) ingerința este prevăzută de legislația națională; 2) urmărește unul sau mai multe scopuri legitime; 3) este proporțională cu scopurile urmărite și, astfel, necesară într-o societate democratică

La pct. 2, potrivit art. 10 alin. (2) lit. a), „inclusiunea organizațiilor extremiste și a materialelor cu caracter extremist în registrul prevăzut la alin. (1) se realizează în temeiul încheierii judecătorești executorii, prin care a fost dispusă suspendarea activității asociației obștești sau religioase ori a unei alte organizații, în conformitate cu art. 6 alin. (3). Sub acest aspect, dat fiind faptul că încheierea menționată la art. 10 alin. (2) lit. a) nu reprezintă un act judecătoresc prin care se constată caracterul extremist al unei organizații și care reprezintă doar o măsură provizorie în vederea soluționării fondului cauzei, se consideră necesară excluderea încheierii menționate din lista actelor menționate la art. 10 alin. (2) lit. a)-e).

În același context, se consideră necesară excluderea lit. e) din alin. (2) al art. 10.

În raport cu hotărârea judecătorească executorie prin care a fost dispusă confiscarea părții necomercializate a tirajului producției mijlocului de informare în masă ce conține materiale cu caracter extremist, se atenționează că aceasta nu reprezintă un act judecătoresc distinct. Or, prin prisma prevederilor art. 7 alin. (6) din proiect, drept temei pentru confiscarea părții necomercializate a tirajului producției mijlocului de informare în masă ce conține materiale cu caracter extremist servește hotărârea judecătorească emisă în ordinea art. 7 alin. (2) sau (3). Drept urmare, prevederea indicată la art. 10 alin. (2) lit. e) este acoperită de hotărârea judecătorească executorie menționată la art. 10 alin. (2) lit. c).

La art. IV (Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003)

La articolul IV din proiect se rețin o serie de amendamente legislative, fiind operate în scopul eficientizării examinării cauzelor privind infracțiunile de corupție. Așadar, potrivit pct. 2 și 3, se urmărește oferirea procurorului a pârghiilor de contestare și de verificare, sub aspectul condițiilor de legalitate, a acelor demersuri de conexare a cauzelor sau de atragere a mai multor părți în proces, la cererile părților.

Totodată, cu referire la dispozițiile pct. 4, în vederea soluționării problemei cu amânările continue ale ședințelor de judecată și tergiversarea examinării cauzelor din motivul absenței unuia dintre apărătorii inculpatului, se propune reglementarea expresă a faptului că lipsa unuia dintre apărători, în cazul când inculpatul are mai mulți avocați contractați și cel puțin unul este prezent în ședința de judecată, nu constituie temei de amânare a ședinței.

Subsidiar, în vederea eficientizării examinării cauzelor penale privind infracțiunile de corupție și cele conexe, se propun unele modificări la art. 351 alin. (3³) din Codul de procedură penală nr. 122/2003.

Sub alt aspect, potrivit pct. 1 din proiect, art. 20 din Codul de procedură penală nr. 122/2003, se propune a fi completat cu alineatul (5) cu următorul cuprins:

„(5) În cauzele penale prevăzute de art. 181, 181¹, 181², 181³ și art. 182 din Codul penal, urmărirea penală urmează a fi terminată în cel mai scurt timp, însă nu mai mult de 4 luni. Aceste cauze se examinează în prima instanță în cel mult trei luni, iar în instanța de apel în cel mult 2 luni”.

În raport cu această propunere, urmează a fi evidențiate următoarele aspecte:

Inițial, se atenționează asupra neclarității momentului de începere a calculării termenului de 4 luni în vederea terminării urmăririi penale. Acest aspect urmează a fi concretizat în cuprinsul normei.

În continuare, potrivit art. 20 alin. (1) din Codul de procedură penală nr. 122/2003, **urmărirea penală și judecarea cauzelor penale se face în termene**

rezonabile. Totodată, potrivit alin. (2) din cadrul aceluiași articol, criteriile de apreciere a termenului rezonabil de soluționare a cauzei penale sunt:

- 1) complexitatea cazului;
- 2) comportamentul participanților la proces;
- 3) conduita organului de urmărire penală și a instanței de judecată;
- 4) importanța procesului pentru cel interesat;
- 5) vârsta de până la 18 ani a victimei.

În același context, potrivit alin. (3), „urmărirea penală și judecarea cauzelor penale privind infracțiunile de corupție, cele conexe actelor de corupție, a cauzelor penale în care sunt persoane aflate în arest, precum și minori se fac de urgență și în mod prioritar”.

Prevederi similare urmează a fi reținute și în raport cu termenele urmăririi penale indicate la art. 259 alin. (1), (2) și (3) din Codul de procedură penală nr. 122/2003.

Prin urmare, pornind de la analiza prevederilor enunțate supra, se relevă faptul că este inoportună stabilirea unei termen fix în vederea efectuării urmăririi penale și judecării cauzei în raport cu anumite fapte infracționale. Or, complexitatea unei cauze penale diferă de la caz la caz, fiind imposibil, din punct de vedere practic, de a prevedea care este termenul optim în vederea efectuării tuturor acțiunilor de urmărire penală/măsurilor speciale de investigație necesare și, respectiv, al parcurgerii tuturor etapelor judecării cauzei.

Totodată, se atrage atenția că infracțiunile prevăzute la art. 181 și 182 din Codul penal nr. 985/2002 fac parte din categoria infracțiunilor mai puțin grave și grave. Respectiv, complexitatea acestora poate fi diferită. Mai mult ca atât, având în vedere modificările propuse la art. II din proiect, și anume, completarea art. 181¹ și 182 din Codul penal nr. 985/2002 cu o modalitate agravată nouă – săvârșirea acțiunilor în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale, complexitatea cauzei și necesitatea acumulării unui probatoriu suficient și solid, în vederea terminării urmăririi penale, vor deveni și mai evidențiate. Or, odată cu complexitatea cauzei, crește și necesitatea recurgerii la diferite acțiuni de urmărire penală, precum și măsuri speciale de investigație ce pot dura în timp.

Una dintre provocările care poate genera termene îndelungate de urmărire penală sunt expertizele de diverse categorii, în cauzele date poate fi expertiza banilor, expertize dactiloscopice etc., care, din practică, durează și până la 6 luni. Astfel termenul poate fi depășit. Mai mult, drept consecință a depășirii termenelor propuse în proiectul de lege, ca urmare a complexității unor acțiuni procesuale (de ex., efectuarea unei expertize), se creează riscul invocării nulității actelor efectuate cu nerespectarea termenului.

Cu această ocazie, sunt relevante statuările Curții Constituționale în materia termenului rezonabil de desfășurare a procesului penal. Astfel, Curtea Constituțională, în Decizia nr. 4 din 20.01.2020 de inadmisibilitate a sesizării nr. 206g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 282 din Codul

de procedură penală nr. 122/2003 (durata maximă de menținere a statutului de învinuit al persoanei), a reținut următoarele:

„32. [...], în jurisprudența sa, Curtea Europeană a stabilit că durata rezonabilă a unei proceduri trebuie apreciată în funcție de circumstanțele cauzei și cu ajutorul următoarelor criterii: complexitatea cauzei, comportamentul reclamantului și cel al autorităților competente, precum și miza litigiului pentru cel interesat (e.g. a se vedea *Nakhmanovich v. Rusia*, 2 martie 2006, § 95; *Holomiov v. Moldova*, 7 noiembrie 2006, § 137; *Hajibeyli v. Azerbaidjan*, 10 iulie 2008, § 50; *Cravcenco v. Moldova*, 15 ianuarie 2008, § 44; *Matei și Tutunaru v. Moldova*, 27 octombrie 2009, § 55; *Panzari v. Moldova*, 29 septembrie 2009, § 31; *Chiarello v. Germania*, 20 iunie 2019, § 45)”.

Totuși, e necesar a fi menționat că legiuitorul, la stabilirea termenului rezonabil de desfășurare a procesului penal, deja a prevăzut că **urmărirea penală și judecarea cauzelor penale privind infracțiunile de corupție și cele conexe actelor de corupție se fac de urgență și în mod prioritar** (art. 20 alin. (3) din Codul de procedură penală nr. 122/2003). Respectiv, în categoria infracțiunilor de corupție sunt incluse și infracțiunile de corupere electorală, fapt recunoscut chiar prin Legea integrității nr. 82/2017.

Sub alt aspect, e de precizat că stabilirea termenului de 4 luni, în vederea terminării urmăririi penale în raport cu infracțiunile prevăzute la art. 181, 181¹, 181², 181³ și art. 182 din Codul penal nr. 985/2002, contravine esenței accelerării urmăririi penale. În acest sens, potrivit art. 259¹ alin. (1) din Codul de procedură penală nr. 122/2003, în situația în care într-o cauză penală concretă există pericolul încălcării termenului rezonabil al urmăririi penale, părțile în proces pot adresa judecătorului de instrucție de la locul efectuării urmăririi penale o cerere privind accelerarea urmăririi penale. Totodată, în conformitate cu alin. (2) al aceluiași articol, cererea privind accelerarea urmăririi penale se depune **după cel puțin 6 luni** de la începerea urmăririi penale.

Prin urmare, în ipoteza introducerii termenului de 4 luni pentru terminarea urmăririi penale, pe lângă faptul lipirii părților în proces de posibilitatea depunerii cererii de accelerare, urmează a fi luată în considerare necesitatea curgerii unui termen minim de 6 luni de la începerea urmăririi penale, care a fost stabilit de legiuitor drept un plafon minim în vederea apariției dreptului depunerii cererii de accelerare.

În concluzie, având în vedere argumentele sus-indicate, sugerăm să se revizuiască conținutul pct. 1 art. IV din proiect, prin care se propune ca art. 20 din Codul de procedură penală nr. 122/2003 să fie completat cu alineatul (5)¹.

Totodată, ca soluție alternativă la amendamentul propus la punctul prenotat, conștientizând amploarea și specificul fenomenului corupției electorale, se propune posibilitatea operării următorului amendament:

¹ A se vedea în acest sens avizele Procuraturii Generale, Consiliului Superior al Magistraturii, Ministerului Afacerilor Interne, Comisiei Electorale Centrale.

„1. La articolul 20 alineatul (3), după cuvintele „cele conexe actelor de corupție” se completează cu textul „, în special, în cazurile privind infracțiunile prevăzute la art. 181, 181¹, 181², 181³ și art. 182 din Codul penal”.

La pct. 2, dispoziția de completare urmează a fi expusă după următoarea formulă: „2. Articolul 43 alineatul (1) se completează cu o propoziție cu următorul cuprins:”.

La pct. 3, dispoziția de completare se va expune după cum urmează: „3. Articolul 223 se completează cu o propoziție cu următorul cuprins:”.

Potrivit pct. 5, se propune completarea art. 351 cu alineatul (3³) cu următorul cuprins:

„(3³) În cauzele prevăzute la art. 20 alin. (5), prima ședință de judecată va avea loc în cel mult 20 de zile de la data distribuirii cauzei. Stabilirea ședințelor de judecată pentru acest cauze se realizează cu prioritate, cu fixarea acestora în zile consecutive. Examinarea cauzelor în cadrul acestor ședințe se realizează într-un mod continuu și, între prima ședință și retragerea în deliberare, nu poate examina alte categorii de cauze, iar în cazul în care au fost fixate, ele se vor amâna pentru o dată ulterioară”.

Inițial, luând în considerare recomandarea privind excluderea pct. 1, aferent completării art. 20 cu alineatul (5), se consideră necesară revizuirea cuprinsului normei propuse la alin. (3³) din cadrul art. 351. Prin urmare, textul „În cauzele prevăzute la art. 20 alin. (5)” se va substitui cu textul „În cauzele penale care au ca obiect săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art. 181, 181¹, 181², 181³ și 182 din Codul penal”.

Cu referire la acest punct, deși potrivit proiectului se menționează despre faptul că „prima ședință de judecată va avea loc în cel mult 20 de zile de la data distribuirii cauzei”, în nota de fundamentare autorul deja operează cu „stabilirea datei și orei primei ședințe de judecată într-un termen maxim de 20 de zile de la data desfășurării ședinței preliminare”.

Se menționează că aceste concepte sunt distincte, or, potrivit art. 345 alin. (3) din Codul de procedură penală, există posibilitatea ca judecătorul să nu desfășoare ședința preliminară. Din aceste considerente, este necesară racordarea notei de fundamentare la prevederile din proiect.²

Suplimentar, cu referire la prevederea propusă supra, se necesită a se concretiza un aspect important. Așadar, potrivit normei, printre altele, se indică că „Examinarea cauzelor în cadrul acestor ședințe se realizează într-un mod continuu și, între prima ședință și retragerea în deliberare, nu poate examina alte categorii de cauze, iar în cazul în care au fost fixate, ele se vor amâna pentru o dată ulterioară”. Astfel, deși conform normei nu este posibilă stabilirea altor ședințe de judecată în aceeași zi, regula dată nu exceptează alte cauze care au drept obiect aceleași infracțiuni de corupție electorală. Or, e posibil ca în procedura aceluiași judecător să se afle mai multe cauze penale vizând infracțiuni de corupție

² A se vedea în acest sens avizul Consiliului Superior al Magistraturii.

electorală. Respectiv, se impune concretizarea, în textul normei propuse, a posibilității stabilirii mai multor ședințe de judecată în aceeași zi, pe diferite cauze penale, cu condiția că toate aceste cauze vizează infracțiuni de corupție electorală, în sensul art. 20 alin. (3) din Codul de procedură penală.

Din aceste considerente, se consideră imperativ ca acest fapt să se consacre în textul normei propuse. Alternativ, sugerăm completarea notei de fundamentare la proiectul de lege cu explicații de tipul celor indicate mai sus, în vederea excluderii pe viitor a incertitudinilor și a unor interpretări neuniforme privind conținutul normei propuse.

În aceeași ordine de idei, se atenționează asupra incertitudinii posibilității stabilirii/examinării altor cauze penale (altele decât cele care vizează coruperea electorală) în perioada dintre ședințele stabilite pe o cauză care are ca obiect săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art. 181, 181¹, 181², 181³ și 182. Această incertitudine se reflectă în ipoteza posibilității sau imposibilității amânării cauzei, pornind de la interpretarea textului alineatului (3³) în redacția propusă de autor, și anume, examinarea cauzelor într-un mod continuu. Prin urmare, sub acest aspect, norma propusă de autor poartă un caracter incert și creează riscurile unei interpretări neuniforme. Mai mult, în ipoteza amânării cauzei penale (care ar putea avea loc din varii motive, inclusiv din perspectiva respectării dreptului la apărare, la un proces echitabil sau al asigurării funcționării eficiente a principiului contradictorialității sau al egalității armelor într-un proces penal) apare o neclaritate în ceea ce privește conduita pe care ar trebui să o adopte instanța în intervalul dintre ședințele de judecată fixate: ar putea sau nu instanța să fixeze în acest interval de timp ședințe de judecată pe alte categorii de cauze penale decât cele prevăzute la art. 181, 181¹, 181², 181³ și 182 din Codul penal.

Pentru a elimina aceste neclarități, se impun concretizări de rigoare în textul normei propuse sau în nota de fundamentare la proiect. Totodată, ca soluție legislativă, se recomandă analiza și, respectiv, posibilitatea utilizării următoarei formule a textului alineatului (3³):

„În cauzele penale care au ca obiect săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art. 181, 181¹, 181², 181³ și 182 din Codul penal, prima ședință de judecată va avea loc în cel mult 20 de zile de la data distribuirii cauzei. Stabilirea ședințelor de judecată pentru aceste cauze se realizează cu prioritate, cu fixarea acestora în zile consecutive și se examinează în mod continuu până la retragerea în deliberare”.

În alt context, suplimentar la modificările propuse în proiectul de lege aferent Codului de procedură penală, se consideră oportună operarea unor modificări și la art. 229² alin. (2), prin completarea șirului de infracțiuni cu componența de infracțiune prevăzută la art. 181¹ din Codul penal.

Completarea listei exhaustive a infracțiunilor în raport cu care pot fi efectuate investigații financiare paralele se impune pentru identificarea și urmărirea bunurilor care sunt utilizate pentru săvârșirea infracțiunilor sau sunt rezultate din infracțiuni, or, confiscarea mijloacelor financiare a grupărilor criminale sau a organizațiilor criminale este una din formele cele mai eficiente de

combateră a asemenea categorii de infracțiuni și preîntâmpinarea de săvârșire a unor noi infracțiuni.

Așadar, se propune completarea art. IV cu un nou punct cu următorul cuprins: „La articolul 229² alineatul (2), după textul „168, ” se introduce textul „181¹, ”.

La art. V (Legea nr. 294/2007 privind partidele politice)

Conform modificărilor specificate, în proiectul legii se propun un șir de intervenții în cuprinsul Legii nr. 294/2007 privind partidele politice, care ar viza un mecanism mai rapid de reacționare și de combatere a încălcărilor legislației de către partidele politice. Totodată, se propune reconceptualizarea prevederilor art. 8 din legea prenotată, referitoare la mecanismul de înregistrare a partidelor politice, astfel încât această procedură să nu fie o simplă procedură administrativă desfășurată exclusiv de către Agenția Servicii Publice, ci să presupună un mecanism mai complex de examinare a situației cu privire la viitorul partid ce urmează a fi înregistrat.

În raport cu prevederile acestei legi, venim cu sugestia către autori a se examina posibilitatea completării prevederii de la art. 7 alin. (5) din lege cu următoarea propoziție: „Membrii de partid care cad sub incidența art. 3 alin. (1) lit. e⁵) din Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale pierd calitatea de membru în organul de conducere și/sau membru de partid doar după înregistrarea modificărilor operate de către Agenția Servicii Publice în termenul stabilit la art. 10”. Modificarea propusă este dictată de necesitatea de a corela procesul intern de pierdere a calității de membru de partid cu procedurile legale stabilite prin Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și intereselor personale, ceea ce permite o abordare clară și unitară în cazul persoanelor care se află sub incidența acestui act normativ, garantând că pierderea calității de membru nu va surveni înainte de înregistrarea oficială a modificărilor de către Agenția Servicii Publice.

Prin stabilirea unei astfel de reglementări se elimină posibilele neclarități și abuzuri, asigurând o tranziție corectă și transparentă, cu respectarea principiilor de legalitate și echitate. Mai mult, norma în această redacție va oferi securitate juridică membrilor de partid, protejându-i împotriva deciziilor subiective sau premature și asigurându-se că schimbările statutare sunt implementate în termenele și condițiile prevăzute de lege. Această completare contribuie astfel la consolidarea unui cadru politic responsabil, previzibil și în acord cu normele legale.

În corelație cu această propunere, venim și cu sugestia de a se da într-o redacție nouă prevederile alin. (1) și (2) de la art. 10, după cum urmează: „(1) Statutul, programul partidului politic, lista nominală și numerică a persoanelor care cad sub incidența art. 3 alin. (1) lit. e⁵) din Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și intereselor personale pot fi modificate conform procedurii prevăzute în statutul partidului.

(2) Orice modificare a statutului, programului partidului politic, listei nominale și numerice a persoanelor care cad sub incidența art. 3 alin. (1) lit. e⁵) din Legea nr. 131/2016 privind declararea averii și intereselor personale se comunică Agenției Servicii Publice în termen de cel mult 15 zile de la data adoptării hotărârii respective”.

Corespunzător, la alin. (3) de la art. 10, textul „operate în statutul și în programul partidului politic” urmează a fi exclus.

Aceste modificări la art. 10 au scopul de a îmbunătăți transparența și eficiența în procesul de modificare a statutului și programului partidului politic, precum și a listei persoanelor vizate de Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și intereselor personale. Reducerea termenului de notificare de la 30 la 15 zile va accelera procesul de actualizare a registrelor oficiale și va facilita monitorizarea promptă a modificărilor, asigurând un control mai eficient și o mai mare responsabilitate în viața politică.

La art. 11 alin. (5), propunem ca lit. b) și d) să aibă următorul cuprins:

„b) lista nominală a persoanelor care cad sub incidența art. 3 alin. (1) lit. e⁵) din Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și intereselor personale;

d) modificările operate în conformitate cu prevederile art. 10”.

La același art. 11, propunem completarea alin. (6) cu textul „, iar cea prevăzută la alin. (5) lit. b) Autorității Naționale de Integritate” și a alin. (7) cu textul „Partidele politice care la începerea perioadei electorale nu au prezentat Agenției Servicii Publice toată informația prevăzută la alin. (5) lit. b) nu au dreptul de a participa la alegeri”.

Modificările propuse la art. 11 au drept scop creșterea transparenței și responsabilității în gestionarea informațiilor despre partidele politice. Includerea datelor despre persoanele care cad sub incidența Legii nr. 133/2016 privind declararea averii și intereselor personale asigură o mai bună monitorizare a integrității acestora. În plus, transmiterea rapidă a informațiilor către Comisia Electorală Centrală și Autoritatea Națională de Integritate garantează supravegherea eficientă a activității partidelor. De asemenea, obligarea partidelor politice să prezinte integral informațiile necesare participării la alegeri le va responsabiliza să respecte legea.

Pct. 1, în partea ce vizează completarea art. 8 cu alin. (2¹) și (2²), urmează a fi analizat în ce măsură soluțiile legislative propuse respectă cerințele de calitate ale normei de drept, între altele cele ale previzibilității și clarității.

Referindu-se la calitatea normei de drept, în Hotărârea nr. 26/2010, Curtea Constituțională a reținut: „Pentru a corespunde celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate și claritate – norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare,

norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art. 23 din Constituție [...]”.

Curtea europeană a drepturilor omului, în jurisprudența sa, a subliniat importanța asigurării accesibilității și previzibilității legii, instituind o serie de repere pe care legiuitorul trebuie să le aibă în vedere pentru respectarea acestor exigențe.

Astfel, Curtea Europeană a menționat că nu poate fi considerată „lege” decât o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite individului să-și corecteze conduita. În special, o normă este previzibilă atunci când oferă o anume garanție contra atingerilor arbitrare ale puterii publice (cauza Amann c. Elveției, hotărârea din 16 februarie 2000, §56). Testul preciziei legii impune ca legea, în situațiile în care oferă o anumită marjă de discreție, să indice cu suficientă claritate limitele acesteia (cauza Silver și alții c. Regatului Unit, hotărârea din 25 martie 1983, §80).

Din cele statuate mai sus, rezultă că orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite criterii calitative, cum ar fi „previzibilitatea”, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie redactat în termeni suficient de clari și preciși, care să permită corelarea acțiunilor autorităților publice cu exigențele actului normativ.

Cu privire la art. 8 alin. (2¹):

Referitor la lit. a), prin care Curtea Constituțională este abilitată cu competența de a se expune asupra faptului dacă actele constitutive ale partidului politic nu conțin prevederi care contravin Constituției Republicii Moldova, precizăm că, potrivit art. 4 alin. (2) din Legea nr. 317/1994, competența Curții Constituționale este prevăzută de Constituție și nu poate fi contestată de nicio autoritate publică.

Astfel, față de dispozițiile propuse la lit. a), menționăm că, în jurisprudența sa, de exemplu, prin Decizia Curții Constituționale nr. 16/2006 asupra sesizării pentru interpretarea art. 135 din Constituția Republicii Moldova, Curtea a reținut că „intenția de a abilita Curtea cu atribuții în materia exercitării jurisdicției constituționale poate fi realizată numai pe calea revizuirii Constituției, prin adoptarea legii cu privire la modificarea Constituției – lege constituțională. Abilitarea Curții cu atribuții în materia jurisdicției constituționale fără modificarea Constituției ar însemna de fapt revizuirea statutului constituțional al Curții, destinația și semnificația activității căreia este de a garanta supremația Constituției”.

Potrivit art. 8 alin. (2¹) lit. b) din proiect, Ministerul Justiției va urma să se expune, printr-un aviz, asupra faptului dacă actele constitutive ale partidului politic nu conțin prevederi care contravin prezentei legi sau altor acte normative.

Sub acest aspect, considerăm necesară excluderea normei indicate, din următoarele considerente:

Inițial se atenționează că propunerea legislativă menționată excedă domeniul de activitate atribuit în competența Ministerului Justiției.

În același context, urmează a fi luat în considerare faptul că la baza constituirii Agenției Servicii Publice au stat prevederile Strategiei privind reforma administrației publice pentru anii 2016-2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 911/2016, precum și Planul de acțiuni pe anii 2016-2018 pentru implementarea Strategiei menționate, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1351/2016.

Unul din domeniile abordate de Strategie se relevă în modernizarea serviciilor publice. Astfel, obiectivul general asumat de Guvern la acest capitol a constat în îmbunătățirea accesului la aceste servicii, creșterea eficienței prestării lor, reducerea sarcinilor administrative și minimizarea costurilor serviciilor, asigurând în final un nivel stabil de calitate a serviciilor prestate.

Prin urmare, prevederea stabilită la art. 8 alin. (2¹) lit. b), prin care se stabilesc obligație Ministerului Justiției de a se expune dacă actele constitutive ale partidului politic nu conțin prevederi care contravin prezentei legi sau altor acte normative, contravine scopului principal care a stat la baza creării și, respectiv, prestării serviciilor publice de către Instituția Publică Agenția Servicii Publice. Mai mult ca atât, dublarea sarcinii de examinare a actelor de constituire de către mai multe entități va majora sarcina administrativă și va implica cheltuieli suplimentare pentru personalul necesar în acest scop.

În altă ordine de idei, norma se consideră ca fiind neclară în contextul menținerii formulării „dacă actele constitutive ale partidului politic nu conțin prevederi care contravin prezentei legi sau altor acte normative”, neînțelegându-se care norme din lege sau alte acte normative sunt vizate de textul normei în discuție.

Trebuie avut în vedere faptul că lipsa, în textul legii, a unor condiții sau criterii transparente și prestabilite, în baza cărora ar putea fi întocmit avizul Ministerului Justiției, riscă să genereze dificultăți în practică. Totodată, trebuie remarcat faptul că, prin folosirea sintagmei „Agenția Servicii Publice consultă setul complet de documente prevăzut la alin. (1) cu următoarele autorități publice”, se creează un conflict de competență, întrucât din formularea textului nu rezultă în mod clar marja de apreciere/activitate a Ministerului Justiției și cea a Agenției Servicii Publice la examinarea documentelor prezentate, în vederea emiterii unei decizii a ultimei cu privire la înregistrarea partidului politic.

Referitor la lit. c), norma propusă, potrivit căreia „Serviciul de Informații și Securitate, care va comunica Agenției Servicii Publice informațiile ce indică faptul că partidul politic, prin activitatea sa, ar urmări încălcarea prevederilor art. 3 alin. (1) și (5)”, nu ar putea fi aplicată la etapa înregistrării partidului politic, deoarece norma, în redacția formulată, ar avea în vedere „informații despre un partid politic”, prin prisma perspectivei juridice că partidul politic este persoană juridică, în sensul că are o organizație de sine stătătoare, patrimoniu, acționează pentru realizarea unui scop legitim.

Suplimentar, se necesită a fi menționat că, în Liniile directoare privind interzicerea și dizolvarea partidelor politice și măsurile analogice (Veneția, 10-11 decembrie 1999, CDLINF (2000) 1, Capitolul II, §§ 1-2), Comisia de la

Veneția a remarcat că statele trebuie să recunoască dreptul oamenilor la libera asociere în partide politice. Orice limitare a exercițiului libertății de asociere în acest sens trebuie să corespundă dispozițiilor relevante ale Convenției Europene a Drepturilor Omului. Formalități legale cu privire la înregistrarea lor trebuie să fie rezonabile, necesare și proporționale. Introducerea avizelor menționate ca precondiții de înregistrare ar crea bariere nejustificate în calea exercitării acestui drept.

La alin. (2²), termenul de prezentare a avizelor nu poate fi calculat de la depunerea setului de documente la Agenția Servicii Publice de către solicitant, dar de la recepționarea solicitării Agenției Servicii Publice de către entitatea avizatoare.

La pct. 3, unde sunt propuse un șir de modificări în cuprinsul art. 21 din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice, în cuprinsul prevederii de la alin. (3), cuvintele „cererii de suspendare” se vor substitui cu cuvintele „cererii de limitare a activității partidului politic”, pentru a se asigura utilizarea uniformă a terminologiei în textul legii.

Privitor la propunerea de modificare a alin. (2) art. 21, recomandăm ca competența de judecare a cererilor Ministerului Justiției privind limitarea activității partidului politic să fie atribuită Curții de Apel Chișinău. Prin urmare, sugerăm ca cuvintele „Judecătoriei Chișinău” să fie substituite cu cuvintele „Curții de Apel Chișinău”. Corespunzător, se impune modificarea și a alin. (4) art. 21, în sensul în care hotărârea Curții de Apel (ca instanță de fond) va fi pasibilă de atac cu recurs.

În ceea ce privește alin. (6) de la art. 21, propunem o versiune revizuită a acestei prevederi din proiect, care ar exclude riscul apariției unor situații abuzive, generate de o poziție de pasivitate a Ministerului Justiției. Astfel, se propune ca alin. (6) să fie redat în următoarea redacție:

„(6) După înlăturarea necoresponderilor pentru care activitatea partidului politic a fost limitată, partidul va informa despre aceasta Ministerul Justiției, care, în termen de 5 zile de la recepționarea informației respective, va depune o cerere către Curtea de Apel Chișinău, prin care va solicita anularea limitării activității partidului politic. În cazul în care Ministerul Justiției nu depune cererea în termenul prevăzut, aceasta poate fi depusă de partidul politic vizat. Examinarea cererii se realizează într-un termen care nu va depăși 15 zile”.

Suplimentar, subliniem asupra lipsei unui mecanism în Legea nr. 294/2007 privind partidele politice care să reglementeze modul de punere în aplicare a hotărârilor judecătorești, prin care s-a decis asupra limitării activității partidului politic.

La pct. 5, aferent propunerilor de completare a art. 23 din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice cu alin. (10), propunem expunerea acestuia în următoarea redacție: „(10) Din contul activelor partidului politic se acoperă în primul rând remunerarea lichidatorului. În cazul în care se constată că partidul politic nu dispune de bunuri sau că bunurile lui nu pot acoperi remunerarea

lichidatorului, achitarea remunerării se trece, prin încheiere judecătorească, în obligația organului de conducere al partidului politic”.

Propunerea respectivă este similară prevederilor care sunt aplicabile în materia insolvenței (a se vedea, în acest sens, art. 43 alin. (1) și art. 70 alin. (13) din Legea insolvenței nr. 149/2012).

La fel, accentuăm că, potrivit art. 23 alin. (6) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice, lichidatorii sunt obligați să continue operațiunile în curs de desfășurare, să execute creanțele creditorilor, iar dacă mijloacele bănești disponibile sunt insuficiente pentru achitarea tuturor datoriilor, ei sunt în drept să vândă bunurile partidului politic. Respectiv, mijloacele financiare obținute din vânzarea bunurilor vor servi ca sursă de remunerare a lichidatorului, iar în caz de insuficiență, responsabilitatea va reveni organului de conducere al partidului politic.

În același timp, se menționează că propunerea privind efectuarea remunerării lichidatorului partidului politic din contul fondului de rezervă al Guvernului contravine art. 36 alin. (1) din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014, potrivit căruia mijloacele fondului de rezervă se utilizează pentru finanțarea cheltuielilor urgente care survin pe parcursul anului bugetar și care nu au putut fi anticipate și, respectiv, prevăzute în bugetul aprobat.

Suplimentar, urmează a fi luate în considerare următoarele propuneri de îmbunătățire a prevederilor art. V:

La pct. 1, în primul alineat, cuvintele „se completează la final cu propoziția” se vor substitui cu textul „se completează cu o propoziție cu următorul cuprins:”, iar în al doilea alineat, cuvântul „Articolul” se va exclude.

În raport cu cuvintele „Procurorului General sau a procurorilor subordonați acestuia”, se consideră necesar revizuirea acestora, or, potrivit Codului de procedură penală și Legii cu privire la procuratură nr. 3/2016, toți procurorii sunt ierarhic subordonați Procurorului General, fiind un cerc prea mare de persoane. Respectiv, se propune examinarea oportunității substituirii cuvintelor prenotate cu textul „Procurorului General sau a adjuncților acestuia/a procurorului desemnat de către Procurorul General”. Recomandarea este valabilă și pentru cuprinsul art. 7 alin. (2) și (3) din cadrul aceluiași punct.

La pct. 3, în alineatul al șaselea, cuvântul „final” se va exclude.

La art. VI (Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218/2008)

În cuprinsul art. VI sunt prevăzute o serie de modificări legislative îndreptate spre combaterea actelor ilegale în contextul desfășurării unui scrutin electoral. Subsidiar, se propune atribuirea unor instrumente suplimentare de care poate face uz agentul constatator în vederea eficientizării examinării cauzelor contravenționale.

În acest sens, urmează a fi luate în considerare următoarele propuneri de îmbunătățire a prevederilor art. VI:

Dispoziția art. VI va avea următorul cuprins:

„Art. VI – Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218/2008 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 78-84, art. 100), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:”.

La pct. 1, textul „se completează cu cuvintele „înregistrarea video”” se va substitui cu textul „se completează cu textul „, înregistrarea video””.

La pct. 2, cuvântul „Codul” se va exclude.

Subsidiar, în raport cu propunerea de a completa Codul Contravențional al Republicii Moldova nr. 218/2008 cu art. 51¹, și anume, sancționarea colectării semnăturilor în susținerea unui candidat la o funcție electivă de către persoane neautorizate, considerăm că aceasta urmează a fi revizuită, deoarece Codul electoral mai reglementează și situația în care se colectează semnături de către persoane autorizate nu numai în susținerea unui candidat la funcție electivă, dar și în vederea inițierii referendumului.

Respectiv, în situația în care se vor colecta, de către persoane neautorizate semnături în vederea inițierii referendumului, această faptă nu va fi sancționată, iar în cazul colectării semnăturilor în susținerea unui candidat la o funcție electivă de către persoane neautorizate, fapta va fi sancționată, ceea ce considerăm că contravine principiului legalității și echității.

La pct. 3, textul „după sintagma:” se va substitui cu cuvintele „după cuvintele”, iar alineatul al treilea va avea următorul cuprins: „alineatul (3), după cuvântul „ură” se completează cu cuvintele „sau sexist”, iar după cuvintele „agitație electorală” se introduc cuvintele „sau împotriva funcționarilor electorali”.

Complementar, cu referire la cuprinsul alineatului (2) din cadrul art. 52, noțiunea de subiecți neînregistrați în calitate de competitori electorali urmează a fi clarificată, pentru claritatea și previzibilitatea normei contravenționale.

Mai mult, Codul electoral, la art. 70 alin. (1), indică că cetățenii Republicii Moldova, partidele politice, blocurile electorale, candidații și persoanele de încredere ale candidaților au dreptul de a supune discuțiilor libere și sub toate aspectele programele electorale ale concurenților electorali, calitățile politice, profesionale și personale ale candidaților, precum și de a face agitație electorală în cadrul adunărilor, mitingurilor, întâlnirilor cu alegătorii, prin intermediul mass-mediei, prin expunerea de afișe electorale sau prin intermediul altor forme de comunicare.

La pct. 4 se recomandă revizuirea art. 67 alin. (1¹), în conformitate cu prevederile art. 10, 11 și 12 din Legea nr. 26/2008 privind întrunirile.

În context, se relevă că, potrivit art. 11 alin. (3) din legea prenotată, în cazul în care, în urma discuțiilor dintre organul abilitat și organizatorii întrunirilor, se ajunge la concluzia că nu este posibilă desfășurarea tuturor întrunirilor simultane declarate în locul solicitat și cu numărul preconizat de participanți, organul în cauză propune organizatorilor modificarea orei, a locului sau a formei de desfășurare a întrunirilor.

Corelativ, potrivit art. 12 alin. (1) din aceeași lege, în cazul întrunirii spontane, notificarea este admisă și fără respectarea formei scrise sau a termenului prevăzut la art. 10 alin. (1), fiind suficientă furnizarea informației cu privire la locul, data, ora, scopul și organizatorul întrunirii, precum și cu privire la serviciile solicitate din partea autorității administrației publice locale.

La pct. 5, textul „după sintagma:” se va substitui cu cuvintele „după cuvintele”, iar cuvintele „se completează cu textul” se vor substitui cu cuvintele „se completează cu cuvintele”.

La pct. 7, primul alineat se va avea următorul cuprins: „alineatul (1), după cifrele „51” se introduce textul „, 51¹”.

La pct. 7, alineatul al doilea, dispoziția de completare va avea următorul cuprins: „alineatul (2) se completează cu cuvintele „de nivelul al doilea”.

Potrivit pct. 8 din proiect, se propune o prevedere cu următorul cuprins: „Dacă există temeuri rezonabile, agentul constatator, prin hotărâre motivată, poate prelungi termenul de examinare a procesului contravențional, care nu va depăși termenul general de prescripție, sau va emite o decizie asupra cazului”.

Această prevedere, se consideră ca inoportună din următoarele considerente:

în primul rând, nu este clar care sunt acele temeuri rezonabile care ar putea oferi agentului constatator posibilitatea prelungirii termenului de examinare a cauzei contravenționale;

în al doilea rând, introducerea posibilității prelungirii termenului de examinare a cauzei contravenționale poate crea riscul unui eventual abuz din partea agenților constatori și, respectiv, tergiversarea examinării sesizării. Luând în considerare specificul contravențiilor, este absolut inerent ca soluționarea unei cauze contravenționale să aibă loc într-un termen cât mai restrâns. De asemenea, prelungirea termenului de examinare a unei sesizări, poate crea riscul distrugerii sau pierderii unor obiecte sau informații care pot servi drept probe în demonstrarea vinovăției persoanei.

Totodată, considerăm oportună înlocuirea termenului de 15 zile din cuprinsul alin. (3) cu termenul de 30 de zile. Raționamentul acestei propuneri derivă din majorarea termenului de prescripție general care, la moment, este de 18 luni. Această modificare va extinde termenul oferit agentului constatator în vederea examinării cauzei contravenționale, nefiind necesară operarea amendamentelor propuse de către autor la pct. 8.

La art. VII (Codul electoral nr. 325/2022)

Referitor la soluția legislativă preconizată la pct. 3, respectiv art. 54 alin. (5) lit. d) din Codul electoral, este necesară punerea acesteia de acord cu prevederile art. 26 lit. e) din Legea nr. 294/2007 privind partidele politice, care fac referință expresă la termenul „datorii”, fără stabilirea unui plafon valoric. În acest context, arătăm o definiție a conceptului de „restanță” care este cuprinsă la art. 129 subpct. 13) din Codul fiscal nr. 1163/1997, care are în vedere suma neachitată a

obligățiilor fiscale în cuantum de până la 500 de lei inclusiv. Prin urmare, la art. 54 alin. (5) lit. d) se consideră necesară excluderea expresiei „mai mari de un salariu mediu lunar pe economie”, în scopul asigurării unei coerențe în aplicarea normelor legale.

Pct. 4, la art. 56 se propune completarea acestuia cu alin. (3¹) cu următorul cuprins:

„(3¹) Cheltuielile aferente punerii în aplicare a actelor judecătorești și/sau a altor acte ale instituțiilor statului, ce urmează a fi executate de către grupurile de inițiativă sau de către concurenții electorali după închiderea contului cu mențiunea „Fond electoral”/„Destinat grupului de inițiativă”, se suportă după cum urmează:

a) în cazul grupurilor de inițiativă, de către conducătorul grupului de inițiativă;

b) în cazul candidaților/listelor de candidați desemnați de partide politice, de către acestea;

c) în cazul candidaților/listelor de candidați desemnați de blocuri electorale, de către partidele politice constituente ale blocului electoral, în baza procedurii asumate conform art. 64 alin. (5) lit. f);

d) în cazul candidaților independenți, de către persoana fizică”.

Considerăm că propunerea care vizează completarea art. 56 cu alin. (3¹) este esențială pentru a clarifica responsabilitatea cheltuielilor postelectorale generate de executarea actelor judecătorești sau ale altor instituții ale statului. Această măsură vine să elimine orice incertitudine juridică privind obligațiile financiare, stabilind un cadru legal care să asigure echitatea și aplicabilitatea efectivă a normelor. Or, în absența acestei reglementări, ar apărea riscul unor blocaje în executarea obligațiilor legale, afectând integritatea procesului electoral și drepturile părților implicate.

În cazul în care propunerea de completare a art. 56 cu alin. (3¹) ar fi acceptabilă, la actualul pct. 4 ar trebui să fie analizată evaluarea necesității menținerii în proiect a normelor privind modificarea art. 56, în partea ce ține de abrogarea alin. (9), și a celor de modificare ale alin. (13), (14) și (15).

Pentru obiectul de reglementare al proiectului, considerăm necesară modificarea art. 57 după cum urmează:

„La art. 57 alin. (4):

subpct. 1) lit. c) se completează cu textul „dar nu mai mult de 30 % din cuantumul anual al acestora, înregistrat pentru anul calendaristic precedent”;

subpct. 2) lit. a) se completează cu textul „dar nu mai mult de 30 % din venitul anual al acestora înregistrat pentru anul calendaristic precedent”.

Astfel, menționăm că inserarea completării în textul art. 57 alin. (4) subpct. 1) lit. c) ar asigura o corelare echilibrată între donațiile efectuate și capacitatea financiară a beneficiarilor de burse sau prestații sociale, prevenind riscul unor donații disproporționate sau nerealistice în raport cu veniturile acestora.

De asemenea, apreciem că este necesară introducerea completării la art. 57 alin. (4) subpt. 1) lit. c) pentru a corela donațiile persoanelor juridice cu veniturile lor reale, stabilind o limită rezonabilă. Această condiționare ar preveni riscul unor donații excesive care ar putea crea dezechilibre financiare și ar asigura transparență și responsabilitate în procesul de donare.

La art. VIII (Codul serviciilor media audiovizuale nr. 174/2018)

Potrivit amendamentului, se propune completarea art. 17 alin. (4) din Codul serviciilor media audiovizuale nr. 174/2018 cu litera c) cu următorul cuprins:

„c) furnizorii de servicii media nu vor difuza, iar distribuitorii de servicii media nu vor retransmite programe audiovizuale ce provin din state care poartă războaie de agresiune ilegale și nejustificate împotriva altor state, fapte constatate și condamnate prin hotărâri ale Parlamentului sau prin legi de raliere a Republicii Moldova la sancțiuni internaționale”.

Potrivit notei de fundamentare, această modificare are „drept obiectiv realizarea în mod eficient și just a obiectivului autorităților Republicii Moldova de a preveni dezinformarea și contracararea informațiilor false, în particular acelea care provin din țările care poartă războaie de agresiune ilegale și nejustificate împotriva altor state”.

Pornind de la cele sus-citate, se menționează asupra caracterului inoportun al amendamentului indicat la art. VIII. Or, la etapa actuală, obiectivul indicat în nota de fundamentare este asigurat prin obligația prevăzută la art. 17 alin. (4) lit. a) din Codul serviciilor media audiovizuale nr. 174/2018, potrivit căruia, în vederea protejării spațiului audiovizual național și a asigurării securității informaționale, furnizorii de servicii media nu vor difuza, iar distribuitorii de servicii media nu vor retransmite programe audiovizuale de televiziune și de radio cu conținut informativ, informativ-analitic, militar și politic care au fost produse în alte state decât statele membre ale Uniunii Europene, Statele Unite ale Americii, Canada și statele care au ratificat Convenția europeană privind televiziunea transfrontalieră, cu excepția filmelor și a emisiunilor de divertisment care nu au un conținut militarist.

Respectiv, interdicția totală de difuzare a oricăror programe, indiferent de genul acestora, în contextul combaterii eficiente a fenomenului corupției electorale și aspectele conexe acestuia, se consideră disproporționată.

În continuare, cu titlu de recomandare, propunem completarea proiectului de lege cu trei articole noi în raport cu următoarele acte normative:

1) Legea comunicațiilor electronice nr. 241/2007

„Articolul 20 din Legea comunicațiilor electronice nr. 241/2007 (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 399-410, art. 679), cu modificările ulterioare, se completează cu alineatul (4) cu următorul cuprins:

„(4) În cazul procurării și/sau abonării la serviciile de comunicații electronice accesibile publicului și/sau serviciilor constând în furnizarea

conexiunii (accesului) la o rețea publică de comunicații electronice, furnizorii de rețele publice de comunicații electronice și/sau servicii de comunicații electronice accesibile publicului au obligația de a solicita de la utilizator și de a stoca corespunzător datele de identitate ale acestuia pentru o perioadă de cel puțin 5 ani”.

Necesitatea amendamentului dat se conturează în contextul asigurării securității naționale și, în special, al posibilității investigării cauzelor de corupție electorală comise prin intermediul rețelelor de comunicații electronice. Prin urmare, norma propusă va permite obținerea datelor de identitate ale utilizatorului serviciilor de comunicații electronice, facilitând astfel investigarea operativă a cauzelor penale.

2) Legea nr. 273/1994 privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte

„Articolul 9 alineatul (1) din Legea nr. 273/1994 privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr. 9, art. 89), cu modificările ulterioare, se completează cu litera n) și o) cu următorul cuprins:

„n) colectarea copiilor de pe actele de identitate, cu excepția situațiilor prevăzute de legislația în vigoare sau a cazurilor singulare pentru situații specifice, care nu implică colectări frecvente și masive a copiilor de pe actele de identitate;

o) publicarea în spațiul internet a copiilor de pe actele de identitate sau a datelor care reflectă numărul de identificare de stat al persoanei fizice, seria și numărul actului”.

3) Legea nr. 26/2008 privind întrunirile

„Articolul 18 din Legea nr. 26/2008 privind întrunirile (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 80, art. 261), cu modificările ulterioare, se completează cu alineatele (3) și (4) cu următorul cuprins:

„(3) În cazul în care în cadrul întrunirilor sunt colectate semnături ale cetățenilor pentru susținerea unor inițiative sau pentru consultarea în probleme locale, regionale sau naționale, de interes deosebit, listele completate vor conține următoarele date referitoare la persoanele care își exprimă poziția pe subiectul abordat: numele, prenumele, anul nașterii, localitatea, numărul de telefon și semnătura.

(4) Organizatorul va asigura prelucrarea informației indicate la alin.(3) doar în scopul pentru care acestea au fost colectate, cu respectarea prevederilor Legii privind protecția datelor cu caracter personal nr.133/2011”.

În raport cu modificările propuse la Legea nr. 273/1994 privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte și la Legea nr. 26/2008 privind întrunirile, acestea se propun în vederea combaterii fenomenului colectării masive a datelor cu caracter personal și a copiilor de pe actele de identitate, precum și pentru situațiile în care datele personale sunt colectate inițial în alte scopuri decât cele electorale, creând astfel circumstanțe pentru utilizarea acestora în scheme frauduloase multiple, inclusiv cu tentă electorală în final.

Astfel, în contextul audierilor parlamentare din 12 decembrie 2024, pe tema „Fraudele electorale semnalate în cadrul alegerilor prezidențiale și referendumului republican din 2024”, Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal al Republicii Moldova a sesizat că, pe parcursul ultimilor ani, în special în perioada 2023-2024, a luat amploare colectarea, nemijlocit de la persoanele vizate, a datelor cu caracter personal și a copiilor de pe actele de identitate pentru diverse pretinse scopuri, cum ar fi: oferirea de ajutoare/compensații, susținerea realizării unor proiecte sociale, la nivel local sau național, sau pentru diverse inițiative cetățenești, în fapt creându-se circumstanțe pentru utilizarea acestor date în diferite/multiple scheme frauduloase.

Totodată, se menționează că oferirea/transmiterea de copii de pe actele de identitate, precum și scrierea datelor din actele de identitate în diferite liste/documente de către cetățeni poate genera utilizarea ilegală a acestora, în scopuri contrare celor declarate inițial de către persoanele ce colectează asemenea date, în detrimentul cetățenilor. Or, în cazul în care se solicită oferirea copiilor de pe actele de identitate, precum și prezentarea datelor referitoare la numele, prenumele, IDNP, adresa de domiciliu, datele cârdului bancar, venitul, cuantumul pensiei etc., sub diferite pretexte, de anumite persoane, cetățenii, de regulă, nu se încredințează de legalitatea colectării datelor solicitate, de onestitatea/credibilitatea persoanelor care le colectează și de riscurile utilizării ulterioare a acestor date.

Drept urmare, amendamentele propuse la Legea nr. 273/1994 privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte și la Legea nr. 26/2008 privind întrunirile vor consolida încrederea cetățenilor în instituțiile statului și în procesele democratice, prin crearea unui cadru solid care să asigure respectarea standardelor de legalitate, transparență și responsabilitate în colectarea și utilizarea datelor cu caracter personal.

În altă ordine de idei, atragem atenția asupra necesității revizuirii notei de fundamentare în vederea corespunderii acesteia cu prevederile fiecărui articol din proiectul de lege, precum și completarea argumentării eventualelor amendamente la proiectul de act legislativ.

În contextul celor expuse mai sus, Guvernul susține proiectul de lege privind modificarea unor acte normative (combaterea eficientă a fenomenului corupției electorale și aspectele conexe acestuia), cu luarea în considerare a observațiilor și recomandărilor înaintate supra.